

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1540

Vragen van het lid **Dassen** (Volt) aan de Minister en de Staatssecretaris van Defensie over *het Argos-bericht «Nederland wil Amerikaanse onbemenste gevechtsvliegtuigen vol AI aanschaffen»* (ingezonden 23 maart 2026).

Antwoord van Staatssecretaris **Boswijk** (Defensie), mede namens de Minister van Defensie (ontvangen 7 april 2026).

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Nederland wil Amerikaanse onbemenste gevechtsvliegtuigen vol AI aanschaffen» van Argos?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

In uw Kamerbrief (Kamerstuk 36 592, nr. 60) geeft u aan: «Bij wijze van uitzondering en omdat ik in deze casus extra waarde hecht aan transparantie, informeer ik uw Kamer vooraf.» Klopt het dat u tot een brief over bent gegaan na vragen van Argos? Zo nee, waarom maakt u dan deze uitzondering?

Antwoord 2

Het besluit om de Kamer vooraf te informeren is gemaakt omdat ik voornemens ben om een Letter of Acceptance (LOA) te tekenen op 8 april aanstaande en zoals in de brief vermeld, waarde hecht aan transparantie en het tijdig informeren van de Kamer.

Vraag 3

Welke commitment geeft Nederland aan het CCA-programma, nu en in de toekomst, bij het tekenen van de *letter of acceptance*?

¹ Argos, 18 maart 2026, «Nederland wil Amerikaanse onbemenste gevechtsvliegtuigen vol AI aanschaffen», (<https://argos.vpro.nl/artikelen/nederland-wil-amerikaanse-onbemenste-gevechtsvliegtuigen-vol-ai-aanschaffen>)

Antwoord 3

Defensie gaat met het tekenen van de LOA een eenmalige verplichting aan richting de Amerikaanse overheid in de bandbreedte 50–250 miljoen². Daarmee krijgen Defensie en betrokken kennisinstellingen TNO en NLR als deelnemer aan het programma kennis en toegang tot data over het CCA testprogramma.

Vraag 4

In hoeverre zullen de vergaarde kennis en onderzoeksresultaten uit dit programma intellectueel eigendom zijn van de Nederlandse overheid?

Antwoord 4

Het programma deelt de experimentele data en analyses van het Amerikaanse testprogramma CCA met Nederland. Op grond van de LOA worden nadere samenwerkingsafspraken, onder andere op gebied van intellectueel eigendom, uitgewerkt.

Vraag 5

Op welke manier zullen de vergaarde kennis en onderzoeksresultaten later gebruikt kunnen worden ter bevordering van een Europees alternatief?

Antwoord 5

De opgebouwde kennis stelt Defensie in staat om in de toekomst beter geïnformeerde afwegingen te maken t.a.v. toekomstige materiaalverwerving. En geeft Nederland de mogelijkheid om beter geïnformeerd in eventuele andere Europese programma's te kunnen deelnemen, indien dit opportuun is in de toekomst.

Vraag 6

Kunt u aangeven waarvoor het benodigde budget van € 50–100 miljoen wordt gebruikt?

Antwoord 6

Om als partner in het Amerikaanse programma deel te nemen, betaalt Defensie een *Buy in Fee* in de vorm van een financiële bijdrage. Defensie en betrokken kennisinstellingen TNO en NLR krijgen als deelnemer aan het programma kennis en toegang tot data over CCA.

Vraag 7

Bent u voornemens om twee testtoestellen aan te schaffen?

Antwoord 7

Door Defensie worden geen testtoestellen aangeschaft, maar wordt toegang verkregen tot het Amerikaanse CCA-programma. Oorspronkelijk, voorafgaand aan het ondertekenen van de LOI op 16 oktober 2025, ging Defensie er vanuit dat deelname aan het onderzoeksprogramma mogelijk was door middel van aanschaf van twee testtoestellen. Dit bleek anders, zoals ook in de LOA is verwoord. Er is door de Verenigde Staten gevraagd om een financiële bijdrage ter hoogte van de aankoop van twee testtoestellen voor deelname aan het CCA programma, waarna Nederland de beschikking krijgt over de testdata en analyse. De testtoestellen blijven eigendom van de Verenigde Staten.

Vraag 8

Waarom is de Kamer in de voorgaande Kamerbrief (Kamerstuk 36 592, nr. 56) over CCA niet ingelicht over het aanschaffen van testtoestellen?

Antwoord 8

Het aanschaffen van testtoestellen is niet aan de orde, zie vraag 7.

² De bandbreedte is op 23 april 2024 gewijzigd naar 50–250 mln. Zie Kamerstuk 2024Z07282. In de brief van de Staatssecretaris van 19 maart 2026, Kamerstuk 36 592 nr.60, werd abusievelijk een onjuiste bandbreedte van 50–100 mln vermeld.

Vraag 9

Worden er binnen het ministerie momenteel al vervolgstappen besproken om het inkooptraject van het CCA te vorderen, naast het aanschaffen van de twee testtoestellen? Zo ja, welke?

Antwoord 9

Nee, daar is hier geen sprake van.

Vraag 10

Op basis van welke gronden kan de Nederlandse overheid nog uit het project stappen?

Antwoord 10

Na ondertekening van de LOA zullen nadere afspraken gemaakt worden over de inrichting van de Nederlandse deelname middels een Project Arrangement. Volgens de LOA is het mogelijk om uit het project te stappen met inachtneming van annuleringskosten. De details van de annuleringsgronden en kosten staan in de LOA toegelicht en zijn commercieel vertrouwelijk.

Vraag 11

Welke afspraken zijn daaromtrent gemaakt en welke kosten zijn daarmee gemoeid?

Antwoord 11

Zie antwoord vraag 10.

Vraag 12

Deelt u de zorg dat de verdere integratie van CCA met de vijfde generatie jachtvliegtuigen onze afhankelijkheid van het Amerikaanse defensie-ecosysteem vergroot? Waarom wel, waarom niet?

Antwoord 12

De doorontwikkeling van het vijfde generatie jachtvliegtuig staat los van Nederlandse deelname aan dit Amerikaanse CCA programma. Nederland maakt op dit moment geen aanschafkeuze in onbemenste jachtvliegcapaciteit.

Vraag 13

Deelt u de mening dat het onwenselijk is, gezien de huidige geopolitieke ontwikkelingen, dat Nederland verder geïntegreerd raakt in het Amerikaanse defensie-ecosysteem? Indien u deze zorg deelt, kunt u dan uitleggen hoe deze verdere integratie bijdraagt aan het onafhankelijker worden?

Antwoord 13

Als Nederland en Europa nemen we meer verantwoordelijkheid t.a.v. onze veiligheid en de verdediging van ons eigen continent. In het regeerakkoord is afgesproken om afhankelijkheden van buiten Europa af te bouwen en dat we voorop blijven in het toewerken naar een versterkte Europese pijler binnen de NAVO. Het Kabinet streeft daarom naar een meer gelijkwaardige trans-Atlantische relatie en een meer evenwichtige verdeling van de lasten binnen de NAVO. Echter houdt Defensie belang bij materieel- en industriesamenwerking met de VS, omdat we op bepaalde capaciteitsgebieden voorlopig afhankelijk zijn van kennis, onderdelen en ondersteuning vanuit de VS.

Vraag 14

Bent u ermee bekend dat Anduril nauw samenwerkt met Palantir?

Antwoord 14

Ja.

Vraag 15

Bent u bekend met de uitspraken van Anduril CEO Palmer Luckey: «*So, to me, there's no moral high ground in using inferior technology, even if it allows you to say things like, «We never let a robot decide who lives and who dies,»*» en van Palantir CEO Alex Karp «*I love the idea of getting a drone and having light fentanyl-laced urine spraying on analysts that tried to screw*

us.»? In hoeverre bent u comfortabel met het uitbesteden van onze AI-defensiecapaciteiten aan deze personen?

Antwoord 15

Met deelname aan het programma wil Defensie kennis en data vergaren voor de mogelijke aanschaf, integratie en inzet van CCA in de verdere toekomst. Het gaat hier niet over het uitbesteden van defensiecapaciteiten. Daarnaast ga ik niet in op uitspraken van personen die geen betrekking hebben op CCA of de overeenkomst die ik van plan ben te sluiten met de Amerikaanse overheid.

Vraag 16

Kunt u reflecteren op de uitspraak over Palantir van Italiaanse onderzoeker Francesca Bria in *Follow the Money*: *«Het is een arm van de Amerikaanse veiligheidsstaat: een particulier instrument van geopolitieke macht. Als Europese overheden hun tools kopen, kopen ze niet alleen software: ze geven soevereiniteit op. Als je in zo'n bedrijf investeert, financiert je de oorlog tegen Europese democratie.»*?

Antwoord 16

Er is geen sprake van aanschaf van Amerikaans materiaal, enkel deelname aan een programma. Hiermee kan Defensie de benodigde kennis en data vergaren om later de juiste investeringskeuzes te kunnen maken. Door deelname aan het Amerikaanse programma, vergaren we ook kennis die we in Nederland en in Europees verband kunnen benutten of inzetten. Binnen het programma krijgen de kennisinstellingen TNO en NLR mogelijkheden voor samenwerking, het opdoen van de nodige kennis en het vergaren van data.

Vraag 17

Hoe verhoudt de samenwerking met deze bedrijven zich tot de verklaring over het gebruik van AI op Responsible AI in the Military Domain (REAIM), welke Nederland wel en de VS niet getekend hebben?

Antwoord 17

De software is gebaseerd op een open architectuur en geen eigendom van betrokken bedrijven, maar van de Amerikaanse overheid. Defensie behoudt de mogelijkheid om in samenwerking met de Nederlandse en Europese kennisinstellingen en industrie software te ontwikkelen conform de verklaring over Responsible AI in the Military Domain (REAIM).

Vraag 18

Hoe verhoudt de samenwerking zich met de uitspraken van Pete Hegseth, Amerikaanse Minister van Oorlog: *«De AI van het Ministerie van Oorlog zal niet woke zijn.»* en *«Geen domme gevechtsregels, geen moeras van natie-opbouw, geen oefening in het bouwen van democratie, geen politiek correcte oorlogen»*?

Antwoord 18

Defensie voert zijn activiteiten op het gebied van AI uit conform de verklaring over Responsible AI in the Military Domain.

Vraag 19

Heeft het ministerie contact gezocht met Italië, het Verenigd Koninkrijk, dan wel met Japan, om te verkennen wat hun plannen zijn voor onbemenste vliegtuigen en of Nederland daaraan kan bijdragen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 19

Defensie doet sinds 2023 onderzoek en heeft veelvuldig informeel contact gehad met verschillende partijen. Hieruit blijkt o.a. dat het *Global Combat Air Program* (GCAP) in een conceptstadium zit met een initiële focus op bemenste zesde generatie vliegtuigen als opvolger van de vierde generatie jachtvliegtuigen van Italië, het Verenigd Koninkrijk en Japan. Dit past nu niet bij de wens van Defensie om kennis te vergaren over onbemenste gevechtsvliegtuigen en daarom is niet formeel de vraag gesteld voor samenwerking.

Vraag 20

In de Kamerbrief van 19 maart schrijft u dat: «*[twee Europese samenwerkingsprogramma's] bieden op dit moment geen mogelijkheden tot deelname aan een kennis- en innovatieprogramma voor onbemenste gevechtsvliegtuigen.*»; waarom heeft u er niet voor gekozen om deze in samenwerking met andere landen op te zetten en in plaats daarvan uit te wijken naar de Amerikanen?

Antwoord 20

Defensie verkent de mogelijkheden van deelname aan programma's in de ontwikkeling van onbemenste systemen binnen en buiten Europa in het MOBIUS project, zoals vermeld in Kamerstuk 36 592 nr.60. Het doel is waar mogelijk kennis en ervaring op te doen, om in de toekomst beter geïnformeerde materiaalverwerving te kunnen doen. Het Amerikaanse CCA programma biedt nu de kans om kennis, data en analyses in de concept, test en ontwikkelfase te vergaren. Overige programma's bieden dit vooralsnog niet, maar blijven nauwlettend gevolgd worden.

Vraag 21

Kunt u deze vragen apart en voor 8 april 2026 beantwoorden?

Antwoord 21

Ja.